

ANTİK YUNAN MİTOLOJİSİNDE BİR TANRI ÇİFTİ OLARAK ZEUS VE HERA'NIN KARAKTER ANALİZİNİN İLAHİ MİTOSLAR AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Ekmele Kılıç
ekmelkiliç@hotmail.com

GİRİŞ

Antik Yunan Mitolojilerinde, baş tanrı kabul edilen Zeus ve onun hem ablası hem de eşi olan Hera, önemli yer tutmaktadır. Bu mitolojilerin nasıl şekil alacağı, dönemin toplumsal yapısı tarafından belirlenmekteydi. Antik Yunan Mitolojilerinde yer alan tanrılar ve onların yapıp ettikleri, aslında toplumsal pratiklerin nasıl olması gerektiğini ima etmekteydi. Bu mitolojilerde geçen tanrılar, yarı insan hüviyetindedir. Fiziksel ve ruhi olarak insani özellikler sergilemektedirler. İnsanlara çok benzeyen vücut hatları ve yüzleri vardır. Aynı şekilde insanlar gibi sevgileri, öfkeleri, kıskançlıkları, arzuları, özlemleri vardır. Bu tanrılar asla mutlak iyi değildir. İyiyi ve kötüyü bir arada taşırlar. Her zaman doğru davranmazlar, bazen hata da yaparlar. Bu özellikleri ile Yunan toplumuna daha yakın olan bu tanrılar için tapınım yerleri inşa edilmiş, adaklar adanmıştır.

Yunan toplumu, toplumsal ve doğal olaylara göre tanrılara görevler yüklemiş, bu olayların nasıl gerçekleştiği ile ilgili bilgileri de mitoslar yoluyla anlatmaya çalışmışlardır. Böylece dünyada olup biten herşey bir sebebe bağlanmış; nasıl olduğu da anlatılmıştır. Pek tabii olarak, toplumun kendisinin oluşturduğu bu tanrılar ve mitoslar, o toplumun sosyal yapısından kopuk değildir. Tanrı ve tanrıçalar, onların birbirleri ile ilişkileri, mitosların gelişimi hep bu toplumsal yapının izlerini taşır. Yunan toplumunda kadınların evlerinden dışarı çıkamamaları, sadece belirli etkinlikler ve zamanlar için dışarı çıkabilmeleri, bilginin ve gücün erkeklerin elinde olması, tanrı ve tanrıçaların görevlerine ve yapıp etmelerine yansımıştır. Bu anlamda tanrıçalar sadece belirli görev alanlarında etkinlik gösterebilirken tanrılar daha fazla ve geniş bir etkinlik alanına sahiptir. Toplum içerisinde var olan kıskançlık duygusu da, tanrıçalar üzerinden daha fazla vurgulanmıştır. Kadınların doğurganlığı da, bereket ve tarım ile ilgili özelliklerin tanrıçalarda toplanmasını gerektirmiştir.

Bu bağlamda Antik Yunan mitolojisinin güçlü ve etkin iki tanrı ve tanrıçası olan Zeus ve Hera'nın bu toplumsal pratikler bağlamında nerede durdukları önemlidir.

1. Çalışmanın Amacı

Zeus ve Hera, Antik Yunan Mitolojisinin iki güçlü ve etkin tanrı ve tanrıçasıdır. Bu tanrılara yüklenen özellikler, görevler ve yapıp etmeler, dönemin toplumsal pratiklerinden bağımsız değildir. Çünkü mitoloji başlı başına salt toplumsal pratikleri açıklama, nasıl olacağını kabul ettirme uğraşydı. Toplumun var olan yapısını (statükosunu) devam ettirmek için ortaya konulan bu mitolojilerin toplumdan izler taşıması doğaldır.

2. Çalışmanın Kapsamı

Mitolojilerin, toplumsal pratiklerin ortaya konması bağlamında anlaşılması, tanrılara, onların yapıp etmelerine bakarak -mitoslar- anlaşılmaktadır. Bu anlamda Zeus ve Hera tanrıları çalışmanın kapsamını oluşturmaktadır.

3. Araştırma Yöntemi

Araştırma için literatüre gidilerek Zeus ve Hera ile ilgili çalışmalar incelenmiş, bu tanrılar üzerinden toplumsal pratiklerin nasıl düzenlendiği gösterilmeye çalışılmıştır.

GENEL DEĞERLENDİRİME VE SONUÇ

Zeus, Kronos ve Rhea'nın oğludur. Kronos, çocuklarından birisinin bir gün kendisini öldürüp hükümlerini ele geçireceğini öğrenir ve çocuklarını bir bir yutmaya başlar. Rhea bu durumu görünce Zeus'u bir dağın (İda Dağı) ardına saklar. Sonrasında Zeus, babasını öldürerek kardeşlerini kurtarır ve baş tanrı olur. Kardeşleri belki de onları kurtarmasından, belki de onlardan daha güçlü olmasından dolayı ona hürmet ederler, sözünü dinlerler. Zeus baş tanrı olarak gücün simgesidir. Adalet dağıtır, kardeşlerinin arasını bulur, olayların seyrini düzenler. Fakat belirli sınırlılıkları vardır. Ölüm ve kader gibi gelişmelere yön veremez. Yasaları Zeus koyar, fakat bu onu adil yapmaz. Tüm tartışmaların ve çekişmelerin çok üzerindedir. Kimseye neyi neden yaptığını söylemek mecburiyetinde asla değildir. Yunan Tanrıları cezalandırma ve iyileştirme özellikleriyle ön plandadır. Zeus da göklerin hakimi olarak çoğu zaman bu özellikleri ile görünmüştür. Tanrıların ve insanların babası olan Zeus en çok eş değiştirmiş tanrıdır.

(<https://www.theoi.com/>)

Zeus diğer tanrılarda olduğu gibi sivri ve uzun bir sakal, uzun kıvrıkcık saç ve uzun boylu olarak tasvir edilmiştir. Zeus göklerin tanrısı olarak elinde şimşek ve kartal ile tasvir edilmiştir. Üzerinde genelde tanrıların giymiş olduğu uzun bir elbise vardır.

Tanrıça Hera, Zeus'un hem ablası hem eşidir. Doğar doğmaz babası tarafından yutulmuş ve geri kusulmuştur. Bereketi temsil eder. Hera "kadın, ana" anlamlarına gelmektedir. Hera bitkilerin anası, ürünlerin koruyucusu ve bereket kaynağıdır. Bu yönüyle bitki yılının tanrıçasıdır. İffetli ve eşine sadık bir tanrıçadır. Bunun için Hera, evlenmenin ve doğumun koruyucusu olarak kabul edilir. Fakat aynı zamanda kıskançlığı ile ön plandadır. Bu nedenle Zeus'un diğer eşlerini bin bir türlü zorlukla karşı karşıya bırakmıştır. Çoğalmanın sembolü olan nar ile sembolize edilen Hera, sol kolunda bir oğlan ile tasvir edilir. Bununla beraber simgeleri arasında zambak, inek, akrep ve tavus kuşu da yer almaktadır. Tabiat üzerinde hükümler olan Hera'nın himayesindeki tarımın üç evresi hilal, dolunay ve son dördün olarak simgelenir. Yine Hera'nın üç yönü, kadının hayatındaki üç dönemi temsil eder. Tanrı olduğunu simgeleyen tanrı asası ile tasvir edilir.

(<https://tr.wikipedia.org/wiki/Hera>)

Bu bağlamda Zeus ve Hera tanrı çiftleridir. Zeus Hera'nın yanına ilk kez bir kuş suretinde gelir ve kendisini sevdirebilir. Hemen ardından ise kendi suretine geri dönerek Hera'ya sahip olmaya çalışır. Fakat Hera güçlü bir tanrıçadır; ona direnir. Nihayetinde tek bir şartla kabul eder. Bu şart evliliktir. Böylece Zeus ve Hera evlenmeden önce birlikte olurlar ve sonra evlenirler. Bu evlilik, kutsal düğün olarak bilinir. Böylece Hera Olympos tanrılarının kraliçesi olur. Hera, kutsal bir evlilik yapması dolayısıyla, evliliğin koruyucusudur. Kraliçe inatçı, kavgacı, aşırı kıskanç ve hırçın bir kişiliğe sahiptir. Hera'nın hikayelerinin hemen hepsinde hırslı, kindar ve geçimsiz huyları ön plana çıkar. Sevimsiz bir tanrıça olduğu bir gerçektir. Tüm kadınların genel kusurları Hera'ya yüklenmiş gibidir. Aslında Zeus da aynı şekilde aldatan bir erkek olarak kötü huylara sahiptir. Hera Zeus'un diğer eşlerine ve o eşlerden olan çocuklarının peşini bırakmaz, onlara kötülükler eder.

(<https://tr.wikipedia.org/wiki/Hera>)

Yukarıdaki tasvirde Zeus'un insan sevgilisi Miken kralının kızı Alkmene'nin oğlu olan Herkül, Hera uyurken Zeus tarafından gizlice emzirilir. Zeus böylece Herkül'ün ölümsüz olmasını ister. Fakat Hera uykusundan uyanır ve tanımadığı bebeği bir yana atar. Memelerinden boşalan süt de boşluğa akar ve Süt Yolu gök adası oluşur.

Kocasını Zeus onu aldatırken Hera, Afrodit'ten sonra en güzel kadın olmasına rağmen kocasını aldatmaz. Ağırbaşlı, ciddi ve düşünceli bir duruş ile tasvir edilir. Hera'nın başlı başına bir mitosu bulunmamaktadır. O, Zeus'un onu aldattığı kişilere karşı tuttuğu kin ve öfke ile mitoslarda karşımıza çıkmaktadır. Tanrı çifti olarak sevişme ile ilgili diyologları dikkat çekicidir.

“Zeus eşine nereye gittiğini sorar, o da masum tavırlar takınarak, Okeanos kıyısında deniz tanrıları çiftini barıştırmaya gittiğini ve önce kocasına haber vermek, ondan izin almak için buraya geldiğini söyler. Zeus dayanamaz, savaşı filan unutup açığa vurur duygularını:

*Sonra da gidersin oraya, ne olur Here,
yatalım gel, sarmaş dolaş olalım yatakta,
doyasıya, bugüne dek ne bir tanrıçaya, ne bir kadına
karşı yüreğime akan aşk böyle altüst etmedi
beni..”* (Erhat, 2007: 144).

Bir tanrı çifti olarak Zeus ve Hera, aslında toplumsal pratikleri yansıtmaktadır. Kadın güzel ve iffetli, sadık olmalı; kocasına düşkün olmalıdır. Buradaki alıntıda da vurgulandığı üzere tanrıça olan Hera, gitmeden önce kocası Zeus'tan izin almaktadır. Bu durum Yunan toplumunun o dönemdeki kadınların sadece belirli durumlar ve zamanlarda dışarı çıkabilmeleri durumu ile örtüşmektedir. Bu mitos ile de bu toplumsal pratikler tekrardan üretilmiş ve normalleştirilmiştir. Aynı şekilde erkek, Zeus gibi birden çok kadın ile ilişki içerisinde olabilir; bu normaldir. Fakat buna rağmen kadın kocasına sadık olmalı, hatta ona olan sevgisini kaybetmemelidir.

Sonuç olarak, Antik Yunan mitolojilerinin, yaratıldığı dönemin sosyo-kültürel, ekonomik ve siyasi koşullarından etkilendiği söylenebilmektedir. Bu anlamda bu mitolojilerin, gerek siyasi iktidarın gerekse de sosyo-kültürel iktidarın belirlemiş olduğu toplumsal pratikleri yeniden ürettiği söylenebilmektedir. Zeus ve Hera tanrı çiftinin de toplumsal pratiklerin içerisinde yer alan kadın erkek ve aile ilişkilerinin nasıl olması gerektiği ile ilgili anlayışları ortaya koyduğu ifade edilebilmektedir.

Görseller

[\(https://www.theoi.com/\)](https://www.theoi.com/)

(<https://tr.wikipedia.org/wiki/Hera>)

(https://zh.wikipedia.org/wiki/File:Zeus_and_Hera_on_Mount_Ida.jpg)

Kaynakça

Erhat, A. (2007). *Mitoloji Sözlüğü*, Remzi Kitabevi, İstanbul.

Kurt, M. (2010). *Tanrıça Kültür Ve Hristiyanlıktaki Meryem Figürüne Etkileri*, Sosyal Bilimler Enstitüsü felsefe Ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı Dinler Tarihi Bilim Dalı, Rize Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.

Önder S. (2013). *Karia'da Zeus Kültü Ve Epithetleri*, Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Eskiçağ Tarihi Bilim Dalı, İstanbul Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.

<https://tr.wikipedia.org/wiki/Hera> (Erişim Tarihi 01.05.2020)

<https://tr.wikipedia.org/wiki/Zeus> (Erişim Tarihi 01.05.2020)

<https://www.theoi.com/Olympios/Zeus.html> (Erişim Tarihi 30.04.2020)

<https://www.tarihisanat.com/zeus/> (Erişim Tarihi 02.05.2020)